

КОВАЛЬ В.О.,

*в.о. завідувача кафедри психології, кандидат педагогічних наук,
доцент Національного університету «Запорізька політехніка»;*

ІВЧЕНКО С.С.,

*студентка спеціальності «Психологія»
Національного університету «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ РІЗНИХ СТАНІВ АГРЕСИВНОСТІ НА РІЗНІ СТАНИ ТРИВОЖНОСТІ У ШКОЛЯРІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Було проведено емпіричне дослідження з метою з'ясування впливу тривожності на рівень агресивності школярів підліткового віку від 12 до 14 років. Дослідження проводилось в Запорізькій гімназії № 47 Запорізької міської ради.

У дослідженні використовувалися два психологічні тести: перший тест шкільної тривожності Філіпса, який можна давати респондентам з 10 років. Другий тест визначення показників та форм агресії за методикою А. Басса та А. Дарки, який застосовується для респондентів з 12 років (адаптація О. Осницького) [1, с. 84, 94]. Обидва тести мають добре встановлені показники валідності та надійності. Вони використовувались у багатьох психологічних дослідженнях. Використання цих двох тестів дозволяє дослідити кореляційні зв'язки між показниками тривожності та агресивності у респондентів. Ці тести вже адаптовані для використання в українському культурному та мовному середовищі. Це значно спрощує їх застосування і забезпечує більшу надійність та валідність отриманих даних.

Для аналізу отриманих даних використовувалась рангова кореляція Спірмена (кореляція рангів) – це найпростіший спосіб визначення міри зв'язку між факторами. Оскільки в роботі вибірка є непараметричною, вона не передбачає використання методів, які потребують припущення про нормальний розподіл змінних. Кореляція Спірмена не вимагає нормальності розподілу, що робить її підходящою для обробки отриманих даних. Рангова кореляція Спірмена дозволяє уникнути потенційних спотворень, які можуть виникнути при застосуванні параметричних методів у малих вибірках. Кореляція Спірмена аналізує взаємозв'язки між рангами змінних, а не безпосередньо між їх значеннями. Використання рангових методів знижує чутливість аналізу до викидів та аномалій у

даних, що особливо важливо у випадку малих вибірок, де кілька нетипових спостережень можуть значно вплинути на результати [2]. Умовне позначення в роботі (r – коефіцієнт кореляції Спірмена).

Було створено опитувальник за допомогою Google Forms, який містив питання з вище перерахованих тестів, направлені на оцінку рівня тривожності та агресивності серед школярів підліткового віку.

Опитувальники було розіслано через психолога гімназії № 47 Запорізької міської ради. Відповіді були автоматично зібрані та експортовані з Google Forms у форматі CSV для подальшого аналізу. Після отримання емпіричних даних від респондентів було створена зведена кореляційних зв'язків за допомогою програм SPSS (версія 28.0.1.0) та Excel. Виокремивши зі зведеної показники з кореляційними зв'язками, було проведено аналіз отриманих даних. У роботі загальна кількість респондентів дорівнює 26 осіб, використовується непараметрична вибірка. З метою виявити кореляційні зв'язки між впливом тривожності на рівень агресивності підлітків за допомогою програми SPSS було проведено аналіз рангової кореляції Спірмена.

В роботі представлені значущих кореляційних зв'язків шкал методики «Тест шкільної тривожності Філіпса» з шкалами «Визначення показників та форм агресії за методикою А. Басса та А. Дарки (адаптація О. Осницького)».

Таблиця 1.

Зв'язок між рівнем тривожності та агресії в 7-А класі

7-А клас						
Шкали методики «Тест шкільної тривожності Філіпса»	Статистики кореляції ранг у Спірмена	Шкали методики «Визначення показників та форм агресії за методикою А. Басса та А. Дарки (адаптація О. Осницького)»				
		1. Непряма агресія	2. Роздратування	3. Підозрілість	4. Образливість	5. Індекс ворожості
1. Загальна тривожність	r	0,629*	0,712**	0,606*	0,265	0,412
	p	0,028	0,009	0,037	0,405	0,183
2.	r	0,194	0,751**	0,926**	0,432	0,676*

V ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»

Переживання соціального стресу						
	p	0,546	0,005	0	0,161	0,016
3. Фрустрація потреби в досягненні успіху	r	0,508	0,675*	0,617*	0,639*	0,761* *
	p	0,092	0,016	0,033	0,025	0,004
4. Страх ситуації перевірки знань	r	0,703*	0,722**	0,608*	0,275	0,3
	p	0,011	0,008	0,036	0,386	0,344
5. Страх не відповідати очікуванням оточуючих	r	0,676*	0,565	0,615*	0,222	0,445
	p	0,016	0,056	0,033	0,488	0,148
6. Низький фізіологічний опір стресу	r	0,241	0,37	0,473	0,448	0,582*
	p	0,45	0,237	0,12	0,144	0,047
7. Проблеми і страхи в стосунках з учителями	r	0,481	0,497	0,595*	-0,137	0,145
	p	0,113	0,1	0,041	0,671	0,654
№ (кіль. респон.)		12	12	12	12	12

Таблиця 2.

Зв'язок між рівнем тривожності та агресії в 8-А класі

V ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»

8-А клас						
Шкали методики «Тест шкільної тривожності Філіпса»	Статистики кореляції рангу Спірмена	Шкали методики «Визначення показників та форм агресії за методикою А. Басса та А. Дарки (адаптація О. Осницького)»				
		1. Фізична агресія	2. Вербальна агресія	3. Непряма агресія	4. Негативізм	5. Роздратування
1. Загальна тривожність	r	0,656*	0,418	0,619*	0,447	0,684**
	p	0,011	0,137	0,018	0,109	0,007
2. Переживання соціального стресу	r	0,557*	0,508	0,257	0,354	0,057
	p	0,039	0,064	0,375	0,214	0,845
3. Фрустрація потреби в досягненні успіху	r	0,597*	0,624*	0,601*	0,337	0,421
	p	0,024	0,017	0,023	0,238	0,134
4. Страх самовираження		0,604*	0,45	0,511	0,499	0,34
		0,022	0,106	0,062	0,069	0,234
5. Страх ситуації перевірки знань	r	0,449	0,187	0,582*	0,221	0,691**
	p	0,108	0,523	0,029	0,448	0,006
6. Страх не відповісти	r	0,617*	0,724**	0,624*	0,477	0,344

V ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»

очікуван- ням оточення						
	p	0,019	0,003	0,017	0,085	0,229
7. Низький фізіологі- чний опір стресу	r	0,686 **	0,496	0,574 *	0,593*	0,636*
	p	0,007	0,072	0,032	0,026	0,014
8. Проблем и і страхи у стосунка х з учителям и	r	0,358	0,093	0,391	0,085	0,792**
	p	0,209	0,752	0,166	0,773	0,001
№ (кіль. респон.)		14	14	14	14	14

p – рівень значимості

Отже, вибір вище вказаних тестів для проведення емпіричного дослідження обґрунтовується їх високою надійністю та валідністю, а також успішним використанням у численних дослідженнях, що забезпечує точність та об'єктивність отриманих результатів. А використання рангової кореляції Спірмена обґрунтована тим, що її застосовують для непараметричних вибірок.

У багатьох випадках кореляційний зв'язок є середнім. Значення з зірочкою (*) вказують на значущість кореляції на рівні 0,05 тоді як подвійна зірочка (**) вказує на рівень значущості 0,01 що свідчить про ще більшу вірогідність не випадковості виявленого зв'язку.

Зазначені вище результати підтверджують наявність позитивної кореляції та вказують на складну взаємодію між різними показниками тривожності та агресивної поведінки у учнів 7-А та 8-А класу.

Список використаних джерел

1. Лемак, М. В., Петрище, В. Ю. Методичне видання «Психологу для роботи. Діагностичні методики». Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. 613 с.
2. Рангова кореляція Спірмена URL: Рангова кореляція Спірмена – Психологія праці – Підручники для вузів онлайн (pidru4niki.com)